

Motion till riksdagen 2005/06:Ub279

av **Tobias Billström (m)**

IT i skolan

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om IT som ett värdefullt verktyg för att nå skolans mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om IT som ett effektivt dokumentationsredskap för elever, lärare och föräldrar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samråd med kommuner och skolor kring öppna IT-system.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att stärka utbildningen i IT för landets lärare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om lärarauktorisering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om möjligheterna att använda IT vid undervisning av barn som lider av dyslexi.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att garantera föräldrar rätten att få löpande och uppdaterad information om de egna barnens skolgång och kunskapsutveckling distribuerad elektroniskt.

2 Motivering

Satsningar på datorer och datoranvändning i skolan har genomförts i olika vågor sedan 1970-talet i Sverige. Satsningarna har genomförts av ett flertal olika aktörer, med delvis olika uppdrag och mål.

De flesta satsningar som gjorts har hittills varit i form av begränsade pilotstudier som sedan följts av större insatser. Den tekniska utvecklingen går dock i dag så snabbt att denna arbetsmetod inte är praktisk. Det finns heller inget skäl för regeringen att centralt styra skolornas IT-användning i detalj. Regeringen bör betrakta IT i skolan som en del av 24-timmarsmyndigheten, och bistå skolor i att bygga system som integreras väl i varandra.

Fel! Okänt namn på

De tidigare satsningarna hade fokus på tekniken som sådan, ofta kopplat till programmering, och sågs som en angelägenhet i första hand för lärare inom naturvetenskap och teknik. I denna anda infördes datalära som obligatoriskt kunskapsområde i Lgr 80. 1984–1988 genomfördes försök att introducera en särskild skoldator, den s.k. Compisdatorm.

De centrala myndigheternas försök att pressa på för ökad IT-användning ledde dock inte till några beteendeförändringar på bred front. En studie visar att satsningarna före 1980 kostade staten cirka 1 miljard kronor, med mycket begränsad effekt.¹ Genombrottet för IT i skolan kom i stället med Internets genombrott i samhället på bred front i början av 1990-talet.

Skolverket fick första uppdraget 1992. Detta ledde bland annat till skapandet av ett svenskt skoldatanät – en portal med olika typer av information, riktad till lärare. Inom ramen Kunskapsstiftelsen KK-stiftelsen har en rad projekt kring utveckling och forskning kring IT i skolan också drivits.

Regeringens hittills största satsning på IT i skolan genomfördes 1999–2002 under namnet ITiS. Den innebar ett statligt erbjudande till verksamma lärare om fortbildning om IT som genomfördes i arbetslag, samt ett statsbidrag till kommuner för förstärkning av teknisk infrastruktur.

Sedan ITiS avslutades har ingen större satsning på IT i skolan genomförts. Myndigheten för skolutveckling har ett övergripande uppdrag att utveckla användningen av IT i skolan. Myndighetens uppdrag är dock allmänt formulerat, och inga specifika regeringsuppdrag har lagts på myndigheten i denna fråga.

Regeringens IT-politiska strategigrupp har inrättat en arbetsgrupp med fokus på IT i skola och lärande, som rapporterar till strategigruppen. Därutöver finns i nuläget inga centrala politiska initiativ kring IT i skolan.

3 Möjligheter med IT i skolan

Skolan skall vara målstyrd, där nationellt etablerade mål slår fast vad skolan skall göra. Hur de nationella målen skall nås skall vara upp till skolans medarbetare att avgöra. En ökad användning av IT i skolan är därför inget mål i sig självt. Däremot erbjuder IT värdefulla verktyg för att nå skolans mål.

Nyttan av IT finns i att tekniken öppnar nya möjligheter att anpassa arbetsmetoder, material, redovisningsätt och andra delar av pedagogiken till varje individs förutsättningar och behov. Tekniken kan underlätta för problembaserat lärande genom ökad förståelse för abstrakta företeelser och komplexa samband. Tekniken, i synnerhet Internet, gör det också möjligt att öppna klassrummet mot omvärlden. Elever och lärare får möjlighet att söka information och kommunicera med andra människor både nära och fjärran.

Det finns också anledning att framhålla de stora positiva pedagogiska fördelar som ett IT-baserat lärande har för elever med dyslexi. Dessa elever kan

¹ Riis, U (1991) ”Skolan och datorm. Satsningen Datorm som pedagogiskt hjälpmedel 1988–1991”. Rapport 24: Tema T Linköpings universitet.

på ett helt annat sätt hantera bokstäver och siffror när de förmedlas elektroniskt. Dessutom kan föräldrarna involveras i undervisningen på ett helt annorlunda sätt. Slutligen gör IT att skolan kan effektivisera sina arbetsmetoder och organisation, och på så sätt hushålla med såväl offentliga resurser som elever, lärare och föräldrars tid.

Skolorna använder i dag IT både till undervisning och administration. Studier från KK-stiftelsen visar att det finns datorer tillgängliga för elever och lärare på så gott som alla grund- och gymnasieskolor.² Jämfört med många andra länder är datortätheten relativt hög i Sverige.

De flesta skolor har tillgång till ett antal titlar inom pedagogisk programvara som används mer eller mindre frekvent, i första hand inom matematik och engelska³. Ett av de allra vanligaste användningsområdena för IT är därutöver att elever och lärare söker information på Internet, som ett komplement till det vanliga biblioteket.

Den stora nyttan av IT uppstår emellertid först när de olika funktionerna – administrativa, kommunikativa och pedagogiska – integreras i varandra. De allra flesta kommuner saknar ett helhetstänkande, och det är inte ovanligt att sinsemellan inkompatibla system används parallellt även inom samma skola. Med väl sammanlänkade system kan dock betydande effektivitetsvinster uppstå – vilket frigör mer tid för undervisning.

4 Elever

Genom mer systematisk användning av IT skulle eleverna kunna förstärka sin kunskap på nya sätt. Effektiv användning av Internet gör att eleverna kan få undervisning från lärare i andra delar av landet, eller i andra länder. Grupparbeten kan genomföras med elever i andra skolor, eller rentav med elever i andra länder. Detta ger också ökad förståelse för andra kulturer och ökar dessutom integrationen inom Sverige.

IT erbjuder goda möjligheter för eleven att få sin egen kunskap dokumenterad. Så kallat portföljsystem, eller portfoliomethodik, innebär att allteftersom eleven genomför uppgifter och lär sig, så dokumenteras detta elektroniskt. Eleven kan själv se vilka framsteg han eller hon gör, och informationen kan också göras tillgänglig för elevens föräldrar. Om eleven byter skola kan informationen, med föräldrarnas tillstånd, skickas vidare och därigenom underlätta för mottagande skola för att stötta och utveckla eleven ytterligare.

IT gör också att eleverna lättare kan ta med sig skolarbetet hem. Skolans hemsida kan fungera som en databas där presentationer och anteckningar från dagens lektioner finns tillgängliga. Eleverna kan då samarbeta med varandra i

² KK-stiftelsen är de enda som gjort systematiska och nationella undersökningar av svenska lärares användning av och attityder till IT i skolan. Kunskapen om hur IT används är generellt otillfredsställande.

³ Enligt en enkät som ITiS gjorde 2002.

Fel! Okänt namn på

grupparbeten genom uppkoppling mot skolans server, och e-posta färdiga uppgifter till sina lärare.

Elever som behöver hjälp med sina uppgifter skulle kunna få stöd från uppkopplade lärare, vilka kan befinna sig var som helst i landet.

5 Lärare

För lärare skulle mer systematisk användning av IT erbjuda möjlighet att få tillgång till kollegors erfarenheter. Uppkopplade lärare kan göra framgångsrika upplägg för lektioner tillgängliga för andra, utbyta erfarenheter med kollegor oberoende av avstånd, och minska tiden som krävs för planering. IT innebär också att lärare kan få tillgång till flexibel fortbildning på distans.

Genom portföljssystem kan lärare följa varje elevs kunskapsutveckling, och tidigt se var eventuell förstärkning behöver sättas in. Klassföreståndare kan direkt följa elevers prestationer även i ämnen som de inte själva undervisar i. Rättning av prov kan till vissa delar automatiseras.

Lärare kan använda IT för att mer effektivt kunna hantera scheman, betygssättning, närvaro, mätning av elevers prestationer mot kursplanens mål och uppföljning. Informationen kan i realtid göras tillgänglig för andra berörda parter, såsom elever, andra lärare, föräldrar, skolledare och myndigheter. Den tid lärarna spar i administration kan i stället läggas på att hjälpa och utveckla eleverna.

6 Föräldrar

Satsningarna på IT i skolan har hittills i det närmaste helt ignorerat föräldrarna. IT möjliggör dock för föräldrar att ta en mer aktiv del av sina barns skolgång. Dagens föräldrar är i stor utsträckning beroende av information från barnen för att hålla sig uppdaterade om vad som händer i skolan. IT innebär att skolorna löpande kan informera föräldrar om vad som händer i skolan, inklusive scheman, utflykter, temadagar, presentationer från dagens lektioner och läxor.

Portföljssystem gör det möjligt för föräldrarna att följa sina barns framsteg mot läroplanens mål, och också löpande se frånvaro, barnens inlämnade uppgifter med mera. Om föräldrarna är mer informerade, och också har tillgång till dokumentation från dagens lektioner, kan de ge barnen bättre hjälp med skolarbetet hemma. Det finns också möjlighet för skolan att direkt via textmeddelanden underrätta föräldrarna om ogiltig frånvaro.

Kontinuerlig information innebär också att föräldrar får veta tidigt om deras barn behöver ytterligare stöd och hjälp med lärandet. Föräldramöten, som i dag främst handlar om att uppdatera föräldrarna om vad som hänt i skolan, kan i stället fokuseras på att blicka framåt. Föräldrar skulle också kunna jämföra hur väl olika skolor lyckas med att nå kunskapsmålen för eleverna.

7 Politiska initiativ

7.1 Öppna standarder

Det är i sig inget problem att skolor använder olika IT-produkter varken när det gäller hård- eller mjukvara. Mångfalden är en självklar och ofrånkomlig följd av att nya tekniska produkter introduceras på marknaden. Däremot är det ett betydande problem om nya tekniker inte kan samordnas med befintliga.

Skolorna använder i dag en lång rad IT-lösningar som är tekniskt omöjliga att integrera med varandra, med kommunerna och med berörda myndigheters system. Även ambitiösa IT-satsningar på enskilda skolor blir i stora delar meningslösa om de inte fungerar ihop med andra system. För att möjliggöra en effektiv användning av IT bör skolorna därför börja använda öppna IT-system.

Regeringen bör därför ta initiativ till samråd med kommuner och enskilda skolor kring öppna IT-system.

8 Lärarnas utbildning och kompetensutveckling

Lärares kunskaper om IT är generellt för svaga, och detta beror i stor utsträckning på att IT inte prioriteras inom lärarutbildningen. I en enkät från KK-stiftelsen framgår att 74 procent av lärare som examinerats sedan 1998 inte är nöjda med de kunskaper om IT som de fått under sin utbildning. En genomgång av kursplaner för lärarutbildningen visar att det finns få kurser som berör IT. I den utvärdering av lärarutbildningen som Höskoleverket för närvarande genomför betonas frågan om IT-utbildning inte specifikt.

Dagens examensordning för lärare innehåller en allmän formulering om IT. Denna formulering är en försvagning jämfört med de krav som gällde i den tidigare högskoleförordningen. Faktum är att dagens examenskrav för lärare är *lägre* ställda än de kunskapskrav som i Lpo 94 och i kursplanerna ställs på elever som lämnar nionde klass.⁴

⁴ Den relevanta texten i dagens examensordning lyder: "För att få lärarexamen skall studenten ha de kunskaper och de färdigheter som behövs för att förverkliga förskolans, skolans eller vuxenutbildningens mål samt medverka i utvecklingen av respektive verksamhet enligt gällande föreskrifter och riktlinjer. Studenten skall vidare kunna använda informationsteknik i den pedagogiska utvecklingen och inse massmediers roll för denna." SFS 1993:100.

För grundskollärare löd den relevanta texten i den tidigare examensordningen: "För att erhålla grundskollärarexamen skall studenten ha förmåga att använda datorer och andra informationstekniska hjälpmedel för egen inläring och kunskap om hur dessa hjälpmedel kan användas i undervisningen av barn och ungdomar/elever."

De relevanta kraven på eleverna i Lpo 94 lyder: "Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt", samt att "Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande." Jämför denna formulering med dagens examenskrav i ovan.

Fel! Okänt namn på

Regeringen bör därför ändra examensordningen för lärare i syfte att stärka IT-utbildningen för lärare.

Lärares kompetens om IT begränsas också av att fortbildningen inte är tillräckligt systematisk. Moderata samlingspartiet anser att ett system för lärarauktorisering bör införas.

Lärarauktoriseringen skall medföra en skyldighet för skolan att se till att läraren under perioden får fortlöpande vidareutbildning enligt den individuella utvecklingsplan som lagts upp. På samma sätt medföljer en skyldighet för läraren att skaffa sig den fortbildning och uppdatering som höjer vederbörandes kompetens. Med införandet av ett system för lärarauktorisering skapas ett system för kontinuerlig kvalitetskontroll och kompetenshöjning, samtidigt som läraryrkets status höjs. Auktoriseringen kan utformas så att kunskap om IT i skolan blir en integrerad del.

Regeringen bör i samverkan med universitet, högskolor, lärarnas organisationer och arbetsgivare ta initiativ till att utarbeta regler för hur auktoriseringen bör gå till.

9 Föräldrars rätt till insyn

Den tekniska utvecklingen i skolan har i stora delar lämnat föräldrarna åsidosatta. Det är talande att KK-stiftelsens studier visar att 67 procent av lärare i grund- och gymnasieskolor aldrig kommunicerar med föräldrar via e-post.

Föräldrars rätt till insyn i barnens kunskapsmässiga framsteg måste stärkas, i synnerhet som den tekniska utvecklingen innebär ökade möjligheter att informera och involvera föräldrar i barnens skolgång. Informationen om varje elevs framsteg bör finnas kontinuerligt uppdaterad och distribuerad elektroniskt, så att föräldrar kan använda denna för att engagera sig mer i sina barns skolgång. Det är här betydelsefullt att se över utformningen av personuppgiftslagen och registerlagen för att lättare möjliggöra inhämtning och lagring av sådan information.

Föräldrar bör få uppdaterad information om barnens utveckling i förhållande till skolans mål, och om skolans utveckling i förhållande till andra skolor. Oberoende granskning av den egna skolan, inom ramen för ett fristående nationellt granskningsinstitut, bör också göras tillgänglig för föräldrarna.

Regeringen bör presentera ett förslag till hur föräldrar skall garanteras rätten få löpande och uppdaterad information om de egna barnens skolgång och kunskapsutveckling, distribuerad elektroniskt.

Stockholm den 29 september 2005

Tobias Billström (m)